

Veracruz: un altre món o una altra manera de veure el món?

Vam atracar al port de Veracruz el matí del dia 7 de juliol de 1939, un divendres. Aquell primer contacte amb la terra mexicana era una inexhaurible font d'experiències, les primeres pàgines d'una lliçó inacabable. Sé, evidentment, que res no m'autoritza a generalitzar, però, en canvi, puc parlar de la multiplicitat de coincidències, de les nombroses repeticions de circumstàncies, talment la ciutat de Veracruz ens hagués volgut plantar davant els nostres ulls meravellats el mostrari de tot allò que el país — el subjugador país! — ens oferiria. [...]

Veracruz ensenya una part del mostrari, ja ho he dit. Però també alliçona respecte a una cosa que fins aleshores, fins al fet material d'haver-hi desembarcat, ha estat una veritat de paper, una quimera: la llibertat. Tot just acabes de baixar la passarel·la del vaixell i trepitges la terra ferma del moll de Faros, ja has descobert que allò que, encara a bord, era utòpic, ara, aquí, a terra, s'ha tornat una realitat. Això sol, trobar un indret del món on el mot *Llibertat* té el seu significat autèntic, la seva colossal dimensió, ja paga amb notable escreix el tret del viatge!

Allò que tens davant els ulls i que t'enlluerna amb la reverberació, no sembla pas que, senzillament, pertanyi a un altre continent: podria ser d'un altre planeta, o d'una ignota galàxia. [...]

A la gent *jarocha* (veracruzana, del port de Veracruz, com són de Rio de Janeiro

els *cariocas*), la condició talàssica els fa generosament oberts, francs i espontanis. La mateixa ciutat, els carrers, les parets, els tramvies, les terrasses dels cafès, la música que eixia de pertot arreu, tot era impregnat de mar i d'alegria espontània i desbordada.

(L'any 1939, quan hi vam arribar, i fins i tot algunes dècades més tard, hi havia tramvies idèntics als que nosaltres havíem deixat a Barcelona abans de la guerra; encara, per acabar d'arrodonir la imatge, circulaven jardineres, aquelles baluernes que hom desempolsava a les nostres cotxeres un pic arribat l'estiu i que allí, canícula l'any sencer, mai no paraven.)

—I sempre hi fa aquesta calor, a Veracruz?
—els preguntàvem.

—*¡I jiñó! ¡Por este rumbo a los muertitos los enterramos tibios!* [...]

Veracruz em va enlluernar. Anàvem molt justos de diners i solament vaig poder comprar una d'aquelles paletes de cartó amb vuit o deu pastilles rodones d'aquarel·la, que ja donen amb un pinzellet fet amb el canó d'una ploma d'ànec, una eina completament infantil, i un bloc de paper que era de dibuix perquè ho deia la coberta. Em vaig posar de seguida a fer apunts d'aquella follia de llum, mai vista abans ni pressentida. [...] En aquells quinze dies vaig fer més palmeres que mai no havia pintat en tota la meua vida.

Avel·lí Artís-Gener *Tísner*,
Viure i veure. Editorial Pòrtic.